

voortdurend de grootste verrassingen. Een gemis aan consequentie kon men bij de menschen al bestatigen in vredetijd, maar nu, dat de waardeverhoudingen, waarop 't gewone leven gesteund was, weggevallen zijn of geheel verplaatst, — nu de menschen hun gewone hou-vast missen, waarop heel hunne handeling en al hunne daden gericht waren, krijgt men niets dan verrassingen en 't valt moeilijk vooruit te zeggen in welke gesteltenis men zijn beste kennissen aantreffen zal. Mijn vriend A. kende ik als een zachtaardig en toegevend man. Sedert zeven weken heeft hij Duitsche officieren in huis en hij heeft ze nog niet eens gegroet — hij wil ze niet zien. Hij stuurt er zijn knecht op af telkens er iets moet verhandeld worden. Mijn vriend A. kan niet begrijpen, dat men inkwartiering op andere wijze uitoefent en hij tempeest op zijne geburen, die duitsche soldaten als vrienden-van-den-huize behandelen. Ik geef het hem toe en de manier van mijn vriend A. is de eenige en beste wijze om vijandelijke soldaten te behandelen.... bzl. als men beschikt over eene ruime woning waarvan men, zonder zichzelf te verongemakken, eenige kamers kan afstaan en men er eene bediening op nahoudt die 't u mogelijk maakt uwe logés niet te ontmoeten of te woord te staan.

Ik kom bij Mr. en Mevr. X. — zij zijn niet méér duitschgezind dan mijn vriend A. Ze hebben zelfs twee zonen in 't belgisch leger, waarvan één reeds gesneuveld; zij hebben ook een duitschen officier met zijn oppasser, zeven weken in huis. Die officier is een gemoedelijk, bejaard man, hij eet met Mr. en Mevr. X. aan tafel, wordt er behandeld en is er waarlijk geworden als een vriend des huizes. Nu juist is het bevel gekomen, dat hij moet optrekken naar 't front; Mevr. X. is er zoodanig door aangedaan dat zij haren man gelast haren afscheidsgroet aan den officier over te brengen.

„Ik zou 't niet kunnen!” zegt zij, „het pakt me te zeer; zoo'n goede, brave kerel is dat. Hij heeft me zooveel verteld van zijn

vrouw en kinderen en hij verstond zoo goed hoe 't met ons gesteld was....” We praten er verder over en ik doe haar uitschijnen hoe ongerijmd en ongewettigd zulke genegenheid is tegenover een soldaat van het vijandelijke leger.... iemand die misschien haar eigen kind zal ontmoeten! Ik haal haar het voorbeeld aan van Mr. A., dien zij goed kent. Mevrouw X. glimlacht droevig.

„De vijand!” mompelt zij, „wat hebben wij ons daarvan aan te trekken? Die duitscher is zulk een ingoede, beste kerel, hij verfoeit de oorlog al zoo zeer als wij zelf — hij is gedwongen te komen vechten en 't gedacht dat die man kan sneuvelen, maakt mij ziek — ik zou 't niet kunnen uitstaan hem te zien optrekken!”

Zoo zijn de menschen. Mijn vriend A. ziet in elken duitscher de n vijand. Mr. en Mevr. X. zien in den vijand telkens den mensch. Ik weet niet wie van de twee gelijk heeft — het karakter en de geaardheid spelen hier de groote rol — maar de aandoening van Mevr. X., die haar eigen verdriet vergeten kan om zich 't lot aan te trekken van een vijandelijk officier, heeft me ontroerd. Ik waardeer de kranige houding en het correct gedrag van mijn vriend A., maar 't belet niet dat mijne bewondering gaat naar de goedhartige Mevr. X. Bij mezelf bemijmer ik de ingewikkelde verscheidenheid der vaderlandsche plichten en deugden. Het geldt b.v. als eene wet dat men alle weerbare mannen van het vijandelijke leger moet verachten en in principie den dood doen inloopen, omdat de neerlaag van den vijand maar met den dood of de vernietiging te bewerkstelligen is — alle menschelijk gevoel mag of moet men buitensluiten — geen sentiment komt hier nog te pas. Maar zoo gauw diezelfde vijandelijke soldaat nu maar gekwetst geraakt, wordt het menschelijk gevoel weer toegelaten — de deugd van liefdadigheid mag men weer toepassen en voor de wereld haalt men er alle eer van, als men vijandelijke soldaten, die hun rol gespeeld hebben, verzorgt, oppast, van al het noodige